

PÄÄKIRJOITUS

<https://doi.org/10.33350/ka.148960>

Mitä ajatella hyllystä?

Hanna-Maija Huhtala & Henri Pettersson

Yksi akateemisen elämän varmasti nurjimmista puolista on hylkäävän päätöksen vastaanottaminen. Hylätyksi tulemisen kokemukset ovat toki yleismaailmallisia eikä niiltä voi säästyä elämässään meistä kukaan, mutta tutkijoille ne ovat osa arkista työnkuvaa. Aihe on ollut kuluvan vuoden aikana useamman kerran mielisämme, sillä juuri tähän ajan jaksoon tuntuu osuneen jonkin verran enemmän kielteisiä julkaisupäätöksiä – joko suoraan meiltä päätoimittajilta, tai sitten vertaisarviointikierron jälkeen. Tämä on se toimitustyön vähän puhuttu, ikävä käänköpuoli. Puhutaan siis hetki siitä.

On vanha kasvatustieteellinen viisaus, että ihminen tulee ihmiseksi vain toisten ihmisten avulla. Yksilöitä korostavasta nykykulttuuristamme huolimatta olemmekin yhä pohjimmillamme sosiaalisia laumaeläimiä, joten hyväksytyksi tulemisen tarve on iskostettu syvälle meihin, kun taas hylätyksi tuloa kaihdamme. Molempiin asiutiloihin liittyy kuitenkin olennaisesti se, että meitä ja toimintaamme arvioidaan ulkopuoleltamme toisten ihmisten toimesta. Akateemisessa maailmassa artikkelikäsitteilyjen, konferenssiesitysten, tutkimusrahoitusten kohtalo, sekä isossa kuvassa ylipäätään urapolulla eteneminen (tai paikalleen jämähtäminen) on muiden päätettävissä, vaikka yksilö olisi kuinka antanut kaikkensa myönteisen lopputuloksen eteen.

Arvioinnin tavoite on tietysti hyvä. Arviointien avulla on mahdollista parantaa asioiden tilaa sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Eteneminen ja kehittyminen arvioinnin kautta kytkeytyy puolestaan meritokratian ajatukseen. Meritokratiassa yhteinen hyvä kasvaa, kun tehtäviin valitaan osaavimmat; sekä yksilön että yhteiskunnan on mahdollista näin kukoistaa. Meritokratia on siinä mielessä reilua, että siinä merkityksettömiä seikkoja ovat yksilön lähisuhteet, etnisuus tai sosioekonominen asema, jotka ovat läpi maailmanhistorian tuottaneet monenlaisia rakenteellisia ja henkilökohtaisia epäoikeudenmukaisuuksia. Nykyisin myös erilaisten arviointiprosessien läpinäkyvyyttä ja eettisyyttä pyritään lisäämään ja arviointiprosessit itsessään ovat aktiivisen arvioinnin ja kehittämisen kohteena. Esimerkiksi Suomen Akatemia monien muiden rahoittajien ja tutkimusorganisaatioiden tapaan on sitoutunut noudattamaan tutkijanarvioinnin hyviä käytäntöjä.¹

Hylkäys ei siis useimmiten tapahdu perusteetta tai mielivaltaisesti, vaan sille on todennäköisesti omat, ymmärrettävät syynsä. Se, että hylkäys tapahtuu hyvästä syystä, ei kuitenkaan todennäköisesti helpota hylkäyksen vastaanottavan yksilön kokemusta: onhan sitten niin, että joku toinen oli ”oikeasti” tehtävään sopivampi, kirjoitti paremman rahoitushake-

¹ <https://avointiede.fi/sites/default/files/2020-03/tutkijanarviointi.pdf>

muksen, omasi innovatiivisemmän tutkimusvision tai muuta sen suuntaista. Kyseessä voi-kin olla kahta kauheampi vastoinkäyminen. Negatiivisten tuntemusten painolastia voi kas- vattaa entisestään se, etteivät hylkäävät päätökset ole samalla tavalla julkisia kuin mitä hyväksynnät ja muut myönteiset päätökset. Hyväksytyt artikkelit julkaistaan, onnistumiset merkitään ansioluetteloon, kun taas hylkäyksistä kirjoitetaan useimmiten korkeintaan omaan päiväkirjaan. Jäämme siten lopulta yksin epäonnistumisten kokemustemme kanssa, ja näemme ympärillämme vain toisten onnistumiset. Tutkijan työ on myös helppo ottaa aivan liian henkilökohtaisesti – tuleehan artikkeleissa ja muissa teksteissä heti otsikon jäl- keen seuraavana tietona kirjoittajan nimi, joten työ henkilöityy julkisesti sen tekijään taval- la, jota ei monella muulla alalla tehdä.

Jokainen meistä tietysti kokee vastoinkäymiset omalla tavallaan (kokemus auttaa tässä-kin asiassa), eikä ole tarkoitus olettaa, että hylkykokemus menisi kaikilla samalla tavalla ihon alle. Koska tutkijan leipä on kuitenkin kiinni siitä, tuleeko hyväksyntää vai ei, kysees- sä ei ole mitenkään vähäpätöinen seikka. Päätoimittajan asemassa joutuu toisinaan teke- mään ikäviä, muita koskettavia päätöksiä. Kaikki käsikirjoitukset eivät etene päätoimittajan pöydältä, eivätkä esimerkiksi kaikki toimittajan tehtävään hakeneet tule valituiksi. Kum- massakaan päässä ei juhli. Kannattaa muistaa, että hylky kertoo kuitenkin vain arvioidus- ta työstä, ei sen tekijästä. Ikävästi kirjoitettu arvio taas sen sijaan kertoo jotain myös sen antajasta.

Jos asiaa kuitenkin lähestyy positiivisen kautta, niin arviointi mahdollistaa oman osaa- misen kehittämisen. Parhaimmillaan hyllyn kylkiäisenä tuleva rakentavasti sanoitettu palau- te auttaa hahmottamaan omasta työstä tai osaamisesta jotain oleellista, joka vie omaa teo- reettista ymmärrystä eteenpäin. Voi myös ajatella niin, että hylky esti julkaisemasta jotakin puolivalmista, minkä ei tosiaan pitänytkaan ylittää julkaisukynnystä – ainakaan vielä. Sitä paremmalta hyväksyvät päätökset ja muut onnistumiset lopulta tuntuvat, kun niitä ennen on joutunut maistamaan tappion katkeraa kalkkia.

Käsillä oleva syysnumeromme on poikkeuksellisen sisältörikas, sillä tämän numeron jäl- keen ilmestyvä kasvatushistoria-aiheinen teemanumero 4/24 on sisällöltään oma kokonai- suutensa. Ohjasimmekin mahdollisimman paljon julkaisujonoa tähän numeroon, jotta jul- kaisuajat eivät venyisi liian pitkiksi aina kalenterivuoden 2025 puolelle. Mukana on kuusi artikkelia, kaksi puheenvuoroa, katsaus sekä kaksi lektiota. Ennätyksiä ei taideta vielä pisimpien numeroiden sarjassa rikkoo, mutta lähelle kärkeä tällä joka tapauksessa men- nään.

Numeron avausartikkelissa Antti Saari ja Jan Varpanen käsittelevät itsekasvatuksen ontologisia lähtökohtia ympäristökasvatuksen kontekstissa. Tämän jälkeisessä tekstissä Maija Yli-Jokipii, Inkeri Rissanen ja Elina Kuusisto ovat haastatelleet oman äidinkielen opettajien ja selvittäneet heidän ajatuksiaan yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta. Kolman- nessa artikkelissa Suvi Lehtomäki ja Mirjamaija Mikkilä-Erdmann puolestaan ovat tutki- neet peruskoulujen työrauhasta käytyä julkista keskustelua aikavälillä 2010–2020 Helsin- gin Sanomissa julkaistujen mielipidekirjoitusten kautta. Neljäntenä Terhi Pasu ja Piia Sep- pänen tutkivat painotetun opetuksen sisältöjen kuvauksia paikallisissa opetussuunnitelmis- sa. Viidentenä Meri Pihanperä, Jaana Lepistö, Jarmo Kinos ja Inkeri Ruokonen tarkastele- vat historialliselta näkökannalta yliopistollisen harjoittelupäiväkotijärjestelmän muotoutu- mista. Numeron viimeisessä artikkelissa Outi Ylitapio-Mäntylä, Minna Uitto, Virve Kerä- nen, Minna Rossi-Salow ja Maija Lanan tutkivat kerronnallisen tutkimuksen lajityypin kei-

noin niin kutsutuissa monitoimitiloissa työskentelevien erilaisten ammattilaisten näkemyksiä omasta toimijuudestaan.

Vertaisarvioitujen artikkeleiden jälkeen vuorossa on kaksi puheenvuoroa. Tampereen yliopiston tuore monikulttuurisuuskasvatuksen professori Mervi Kaukko ottaa kantaa siihen, miten eri tavoin pakolaislapsi voidaan nähdä väärin. Pekka Mertala puolestaan luo kriittisen katseen diginatiivimyyttiin. Katri Karasma käy katsauksessaan läpi äidinkielen oppiaineen 180-vuotista historiaa. Numeron päätteeksi vuorossa ovat Nina Nivanaho-Ahvenjärven ja Sara Juvosen lektiöt. Onnittelut tuoreille tohtoreille vielä kerran!

FT Hanna-Maija Huhtala työskentelee yliopistonlehtorina Oulun yliopiston Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunnassa.

FT Henri Pettersson toimii kasvatustieteen yliopistonlehtorina Oulun yliopistossa.